

Kokonaisturvallisuus maaseudun arjessa – abstraktiosta käytäntöön –

Maaseutututkijatapaaminen 2025, Kuortane
FT Harriet Lonka, Kokonaisturvallisuuden klusterin rakentaja
Pohjois-Savon liitto

Pohjois-Savon liitto

KOKONAISTURVALLISUUDEN
KLUSTERI

Euroopan unionin
osarahoittama

Kokonaisturvallisuus

- Kokonaisturvallisuus on suomalainen kansallisen varautumisen malli, jonka lähtökohtana on koko yhteiskunnan osallistuminen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitoon.
- Varautuminen niin normaaliolojen häiriötilanteisiin kuin poikkeusoloihin perustuu normaaliolojen huolelliseen hoitamiseen.
- Tämä tarkoittaa sitä, että jatkuvuuden hallinta, joka turvaa sekä yritysten toiminnan että erilaisten organisaatioiden ja yhteisöjen toimintojen häiriöttömän hoitamisen kaikissa oloissa, on myös kansallisen varautumisen peruselementti.
- Pohjois-Savon kokonaisturvallisuuden klusteri edistää alueellista resilienssiä tukemalla Pohjois-Savon kärkitoimialojen kehittämistä kokonaisturvallisuuden tarpeisiin vastaamalla ja potentiaalia hyödyntämällä.

Kokonaisturvallisuuden klusteri ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuus

ELINTÄRKEÄT TOIMINNOT

Turvallisuusklusteri luo uskoa Itä-Suomen kehitysmahdollisuuksiin, mikä vahvistaa luottamusta yhteiskuntaan ja viranomaisiin.

Viranomaistoiminnan ja elinkeinoelämän vahvistuva koordinaatio väestön toimeentulon sekä palveluiden saatavuuden varmistamiseksi.

Painopiste: aluetaloutta uudistetaan suuntaamalla kehitystyötä ja TKI-resursseja vahvistamaan elinkeinoelämän muutoskestävyyttä, alueellisten arvoketjujen tuomaa huoltovarmuutta ja kriittisten infrastruktuurien toimintakykyä.

Henkinen
kriisinkestävyys

Väestön
toimintakyky
ja palvelut

Talous,
infrastruktuuri,
huoltovarmuus

Sisäinen
turvallisuus

Kansainvälinen
ja EU-toiminta

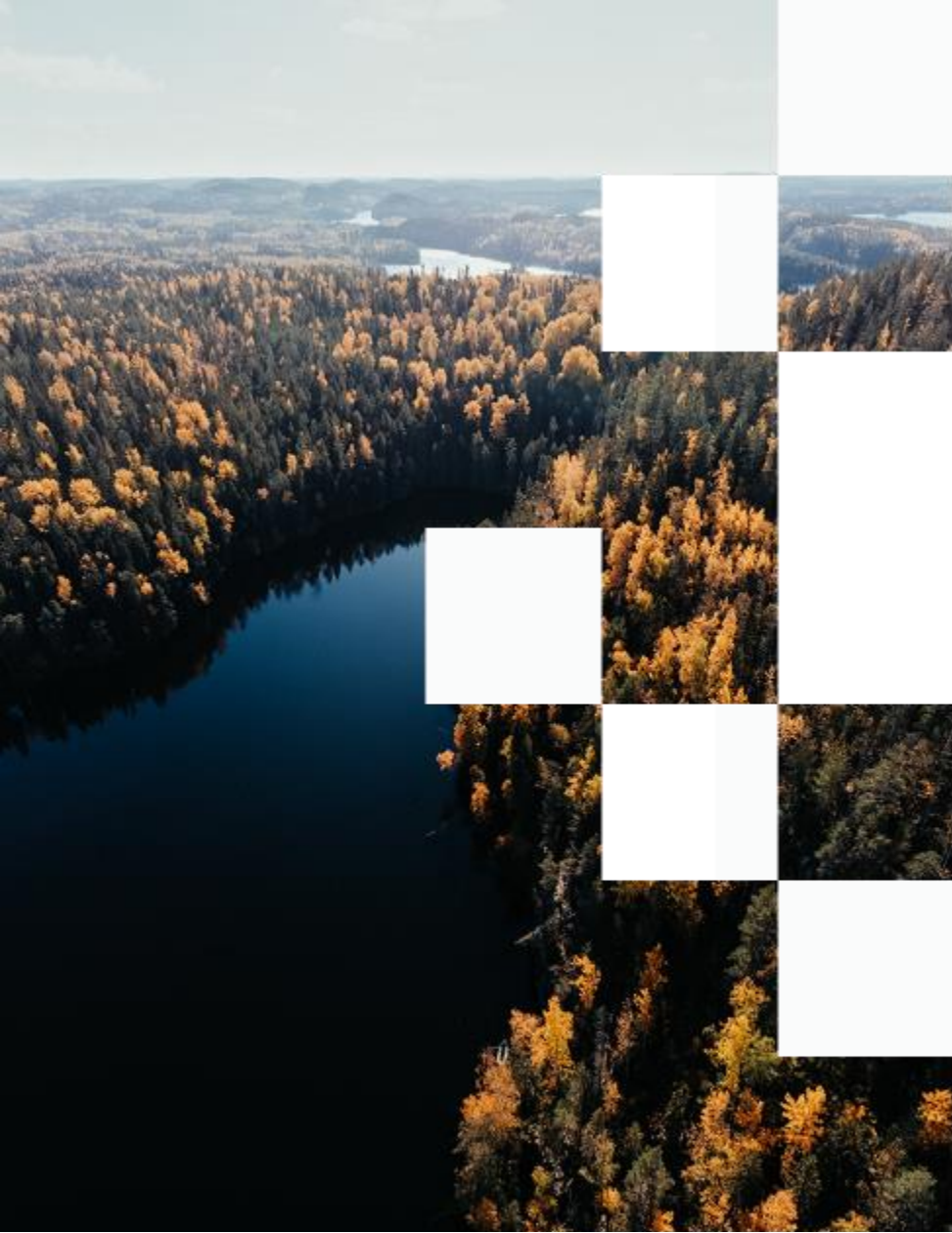
Puolustus-
kyky

Turvallisuusklusteri mahdollistaa kokonaisturvallisuuden osaamisen ja yritystoiminnan tehokkaan kansainvälistämisen ja markkinoinnin.

Puolustuskyvyn tarpeet huomioidaan aluekehittämisessä; yritysten puolustusalaan liittyvät valmiudet kartoitetaan.

Osaamisen huoltovarmuus ja pelastusalan kehitys; vahvistuva turvallisuusulottuvuus ennakkoinnissa. Ympäristö- ja luontovahinkojen torjunta.

© Heikki Sirviö 2023

Esityksen fokus

- Pohjois-Savon keskeinen tarjooma kansallisen varautumisen kokonaisuudessa on kriisiajan ruokaturva, joka perustuu karjatalouden tuottamaan proteiiniin.
- **Ruokajärjestelmän kestävyys turvaaminen on keskeinen tavoite alueen kokonaisturvallisuuden klusterin rakentamisessa.**

Karjatalous & kokonaisturvallisuus

Johtaminen

Maatalouspolitiikka

*Kansainvälinen
ja EU-toiminta*

**EU:n maatalous-
politiikka**

*Henkinen
kriisinkestävyys*
**Koulutus
ja osaaminen**

*Väestön
toimintakyky
ja palvelut*

**Tuottajien
toimeentulo ja
hyvinvointi**

*Puolustus-
kyky*

**Puolustusvoimien
ruokaturva**

*Sisäinen
turvallisuus*

*Talous,
infrastruktuuri,
huoltovarmuus*

**Tilojen tuotto,
energia- ja vesihuolto,
tuotantopanokset**

**Tilojen kyberturvallisuus,
tuotannon
rikosturvallisuus**

Pohjois-Savon liitto

**KOKONAISTURVALLISUUDEN
KLUSTERI**

**Euroopan unionin
osarahoittama**

Kokonaisturvallisuus maaseudun liiketoiminnan vahvistamisessa

TYÖPAJAN TULOKSIA

Maaseutuparlamentti, Nurmee

27.9.2024

Pohjois-Savon liitto

KOKONAISTURVALLISUUDEN
KLUSTERI

Euroopan unionin
osarahoittama

Työpajan tulokset

- Työpajassa pohdittiin, miten kokonaisturvallisuuden näkökulma auttaa kehittämään uusia toimintamahdollisuuksia ja turvaamaan toimintojen jatkuvuutta maaseudun liiketoiminnassa.
- Alkukeskustelussa tarkasteltaviksi valikoituivat teemat *uusavuttomuus*, *ammoniakkiriippuvuus*, *yritysturvallisuus* ja *kansainvälinen yhteistyö*.
- Teemoja hahmotettiin haasteiden, ratkaisuiden ja innovaatioiden valossa.
- Keskustelujen anti on koottu tässä esityksessä taulukoihin ja sisältöjä avaaviin ja tulkitseviin teksteihin.
- Osallistujia yhteensä 24 seuraavista organisaatioista: Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, MTK Pohjois-Savo/Etelä-Savo/Pohjois-Suomi, UEF, Luke, ProAgria, Ruokavirasto, Sydän- Savon ja Ylä-Savon maaseutupalvelut, Pohjois-Karjalan Martat ry, TK-Eval, Veej'jakaja, Lilith Osk

Yksilön tukeminen

Varautuminen
kansalaistaidoksi

Yritysten tukeminen

Yritysturvallisuuden
vahvistaminen

Kokonaisturvallisuus
maaseudun
liiketoiminnan
vahvistamisessa

Systemiset ratkaisut

Ammoniakkiriippuvuuden
selättäminen

Osaamisen ja työvoiman turvaaminen

Kansainvälinen yhteistyö

Yksilön tukeminen – Varautuminen kansalaistaidoksi

Haasteet

Käsillä tekemisen taidon puute
Luontoyhteys ja kontaktit maaseutuun ja maatalouteen puuttuvat
Epämukavuuden ja tylsyyden sietämisen puute; elämässä on totuttu liian helppoon
Sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen haasteet, palautteen vastaanottamisen haasteet
Arki- ja hyötyliikunnan vähäisyys
Etätyö

Ratkaisut

Kriittisyys uusia innovaatioita kohtaan - rohkaisu omatoimisiin ratkaisuihin
Tiedon jakaminen ja välittäminen sukupolvien ja ikäluokkien sekä osaajien välillä
Kurssit ja opetus
Sovellukset, kampanjat
Yhteisöt välittävät kiinnostusta ja kannustavat

Innovaatiot

Kansalaistaito takaisin oppiaineeksi
Kansalaistaidon brändääminen valtakunnallisesti ja kansainvälisesti

Yksilön tukeminen

Varautuminen kansalaistaidoksi

- Maaseudun ja erityisesti alkutuotannon kestävydessä keskiöön nousee yksilö. Varautuminen häiriötilanteissa toimimiseen vaatii perustakseen aivan arkisia kansalaistaitoja.
- Yhteiskunnan polarisoituminen näkyy myös maaseudun ja kaupunkien elinpiirien eriytymisenä.
- Nuorten innostaminen erilaisiin luonnonvara-alan ammatteihin on haastavaa. Elämyksellisyyden hakeminen peittää alleen tylsyyden sietämisen.
- Maaseudun ammasteissa käsillä tekemisen taidot ja arkinen ongelmanratkaisu ovat keskeisiä. Ratkaisuksi kaivattiin enemmän yhteyksiä ja näkymiä maaseutualueiden elämään ja arkeen.

Yritysten tukeminen – Yritysturvallisuuden parantaminen

Haasteet	Ratkaisut	Innovaatiot
Työturvallisuus -> jaksaminen Henkilöriski Rikosriski Kannattavuus, jatkuvuus – talous Tuotantoriskit – rahoitukset, sää, epidemiat Toimitila Eläin Tieto / kyberturva Toimitukset, logistiikka, matkat Ympäristöriski Suurvahinko / hätätilanne / valmius	Turvaverkko, osaaminen, neuvontapalvelut Sivutoimet, urakointi, huoltopalvelu MTK, Pankki Kehittämissuunnitelma, varautumissuunnittelu, suunnitelmapalvelut / työkalut Hajauttaminen Automaatio / tietojärjestelmä, tietoturvakoulutus, tietojärjestelmäohjelmat Vakuutus	Yritysturvaneuvonta Työterveyden lisäpalvelut maatalousyrittäjille Maatalouspankki Rakennuspalvelut (maatalousosaaminen) Tietojärjestelmien kehitys / koulutus, tietoturvaluokseus

Yritysten tukeminen

Yritysturvallisuuden parantaminen

- Maatalousyrittäjän haasteet ovat samanlaisia kuin yrityksillä muutenkin. Keskiössä ovat toiminnan taloudellinen kannattavuus ja erityisesti tuotantoriskien hallinta.
- Henkilöriskit, kyber- ja tietoturva sekä toimitilariskit ovat tärkeitä huomioida kaiken kokoisissa maatalousyrityksissä.
- Työturvallisuus ja jaksaminen sekä työterveyshuollon järjestäminen ovat keskeisiä riskienhallinnan välineitä näissä yrityksissä, joissa tyypillisesti avainhenkilöitä on vähän ja toisinaan kausityöntekijöitä paljon.
- Maatalouden varautumisen haasteet ovat moninaisia ja tarjoavat myös merkittäviä liiketoimintamahdollisuuksia. Tällä hetkellä palveluita tarjoavat erityisesti järjestöt ja julkisyhteisöt. Haasteeksi nousee tämän toiminnan pitkäjänteinen resursointi sekä toisaalta tilakohtaisten tarpeiden riittävän joustava huomioiminen ja palveluiden kattavuuden turvaaminen.

Osaamisen ja työvoiman turvaaminen Kansainvälisen yhteistyön kehittäminen

Haasteet	Ratkaisut	Innovaatiot
Kielitaito Kulttuurierot Välimatkat Ilmastonmuutos – uusia viljeltäviä kasveja mahdollista viljellä pohjoisempaan Heijastevaikutukset (Ukraina) Työvoima	Uudet kontaktit / verkostot Osaamisen kehittäminen esim. opintoretket KV-yhteistyöhön perustuvat uudet tuotteet, ananasruis Viljelijöitä Suomeen ulkomailta (vrt. Hollannista yrittäjiä Kanadaan, Ruotsiin, kun olosuhde, esim. maatalouspolitiikka, ei kotimaassa tarjoa edellytyksiä) Benchmarkkaus muiden alojen kanssa, joilla samoja haasteita -> Mitä yleistä taustalla?	Tosielämä-TV: tilat Suomessa ja ulkomailla > maatalousyrittäjän työn tekeminen tutuksi > arvostus suomalaiselle maataloudelle, tehdään yrittäjyydestä kiinnostavaa Maatalousyrittäjävaihto > palvelut yrittäjille, jotta voi ostaa pellon tai lähteä viljelemään ulkomaille KV-farmarihanke: ulkomaille tekemään töitä 1-2 vk

Osaamisen ja työvoiman turvaaminen Kansainvälisen yhteistyön kehittäminen

- Maaseudun ja alkutuotannon ammateissa tarvitaan jatkuvasti suorittavan tason ulkomaista työvoimaa. Samalla maaseudun kehittämisessä tarvitaan myös uusia innovaatioita ja näiden tekijöitä, joita kansainvälisen yhteistyön kautta voitaisiin löytää nykyistä enemmän.
- Suomella on paljon vetovoimatekijöitä nimenomaan luonnonvara-alojen ammattilaisten näkökulmasta. Tässä suhteessa kansainvälinen markkinointi on erilaista kuin vaikka paljon puhutuissa tietotyön ammateissa.
- Tärkeänä ratkaisuna tässä ovat oppilaitokset, jotka voivat kehittää kansainvälisten opintojen opintopolkuja sekä vaihto-ohjelmia.

Systemiset ratkaisut – Ammoniakkiriippuvuuden selättäminen

Haasteet	Ratkaisut	Innovaatiot
Kallis tuotantokustannus uusiutuvana Säilytys (tilakohtaisena) Jatkojalostus / käyttö Ammoniakin käyttö polttoaineena Talteenotto navetassa (lannasta / ilmasta)	Luomutuotanto (haasteena satotasot) Tuotanto tilamittakaavassa tai suurella laitoksessa (Kokkola) Biokaasu maakaasun sijaan Kierrätyslannoitteet Palkokasvin käyttö Lannoituksen optimointi / maan kasvukunto Suolla maakaasu	Ammoniakin talteenotto tilatasolla KV-yhteistyö tutkimuksessa ja innovoinnissa (Alankomaissa kokeita ammoniakin talteenotosta) Eri tyyppiyhdisteiden hyödyntäminen Vety

Systemiset ratkaisut Ammoniakkiriippuvuuden selättäminen

- Systemisistä riskeistä tämän työpajan keskusteluissa käsiteltiin erityisesti ammoniakkiriippuvuuden ongelmaa. Nykyisin käytetty ammoniakki on tehdastuotettua ja merkittävässä määrin Venäjältä tuotua.
- Typen saantia voidaan lisätä monella tavalla kuten tuotantosuuntien valinnalla. Ratkaisuna ovat myös biokaasun tuotannon kasvattaminen ja siten kierrätyslannoitteiden käytön lisääminen.
- Typpiongelman ratkaisu tarjoaa merkittäviä innovaatiomahdollisuuksia ja alan tutkimusta onkin paljon käynnissä. Tämä on esimerkki kokonaisturvallisuuden haasteesta, jossa myös erilaiset vihreän siirtymän ratkaisut tuovat sekä ympäristö- että turvallisuushyötyjä.
- Olennaista on alueellisen omavaraisuuden vahvistaminen ja siten huoltovarmuuden parantaminen.

– Johtopäätöksiä – Jatkoaskelia – – Kehittämistarpeita –

- Kokonaisturvallisuuden ymmärtäminen maaseudulla laajemmin kuin vain ”turvallisuuspalveluiden” järjestämisenä
- Suomen kriisinkestävyyden kannalta huomion tulisi olla ruokaturvan järjestämisessä, mikä edellyttää monialaista kehittämistä:
 - Energiajärjestelmät energiamurroksen ajassa
 - Vesihuollon infra, toimintamallit, varautuminen
 - Maatalouden yritysturvallisuus, yrittäjien hyvinvointi (vrt. henkinen kriisinkestävyys)
- Alueelliset tarpeet vaativat kansallista kehittämistä → systeeminen taso kuten
 - Lannoiteomavaraisuus
 - Työvoiman saatavuus
 - Rahoituksen turvaaminen – kaavailtujen erityistalousalueiden fokukset?

